

Seat No. : _____

N08-101

November-2014

B.Ed., Sem.-I

B-504 : Sanskrit

(Content Cum Methodology)

संस्कृत विषयवस्तु अने पद्धति

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

- सूचना : (1) બધા જ (પાંચેય) પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
(2) વિકલ્પો આંતરિક છે.
(3) જમણી બાજુ દર્શાવેલ સંખ્યા પ્રશ્નોના પૂરા ગુણ દર્શાવે છે.

1. (A) નીચેના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ 750 શબ્દોમાં લખો. 10
(1) वर्तमानकाण आत्मनेपद अने सामान्य लविष्यकाण परस्मैपदना रूपो उदाहरण आपी लखो.
(2) (a) शाला (आ कारान्त) स्त्रीलिंग प्रथमाथी पंचमी विलङ्कितना रूपो लखो.
(b) संस्कृत ध्वनिओनो उच्यार स्थान प्रमाणे कोठो दर्शावो.
- (B) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર 125 શબ્દોમાં લખો. 4
(1) कुप् धातु लई आज्ञार्थ परस्मैपदना रूपो लखी योथा गणना रूपो उदाहरण सह लखो.
(2) ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કરો.
नास्ति जातु रिपुर्नाम मित्रं नाम न विद्यते ।
व्यवहाराच्च जायन्ते मित्राणि रिपवस्तथा ॥
प्रियो भवति दानेन प्रियवादेन चापरः ।
मन्त्रहोमजपैरन्यः कार्यार्थं प्रीयते जनः ॥
(3) નીચેના વાક્યોનું ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કરો.
(a) भूमौ विकीर्णान् तण्डुलकणान् दृष्ट्वा कपोताः लुब्धाः अभवन् ।
(b) हिरण्यकनामकस्य मम मित्रस्य मूषकराजस्य समीपे वयं गच्छामः ।
(c) निखिलमपि आयुर्वेदसाहित्यम् आचार्यस्य चरकस्य उच्छिष्टमस्ति ।
(d) भारते औषधविज्ञानस्य प्रवर्तकः अयमेवाचार्यः ।
2. (A) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નોના ઉત્તર 100 શબ્દોમાં લખો. 6
(1) નીચેના ત્રણ શબ્દોના બે-બે પર્યાય શબ્દ આપો.
पर्वत, वनम्, गृहम्
(2) विसर्गसंधि अटले शुं ? उदाहरण सहित समजावो.
(3) संधि अटले शुं ? व्यंजनसंधि उदाहरण सहित समजावो.

- (B) નીચે આપેલા બે પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર 500 શબ્દોમાં લખો. 8
- (1) કૃદંત એટલે શું ? કૃદંતના પ્રકાર જણાવી, વિધ્યર્થ કૃદંત એટલે શું ? ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.
- (2) અવ્યય એટલે શું ? નીચેના અવ્યયોનો ઉપયોગ કરી બે-બે વાક્યો બનાવો.
નમઃ, વિના, યથા-તથા
3. (A) નીચેના બે પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર આશરે 750 શબ્દોમાં લખો. 10
- (1) દ્વિતીયા અને ચતુર્થી વિભક્તિ એટલે શું ? વિભક્તિનો વિશિષ્ટ પ્રયોગ ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.
- (2) નામધાતુ એટલે શું ? નામધાતુ બનાવવાના નિયમો ઉદાહરણ સહ લખો.
- (B) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર આશરે 125 શબ્દોમાં લખો. 4
- (1) સંખ્યાવાચક અને સંખ્યાપૂરક વચ્ચેનો ભેદ ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.
- (2) નીચેના ઉપસર્ગોનો વાક્યમાં પ્રયોગ કરો.
અનુ, ઉપ, અધિ, આ
- (3) ષષ્ઠી વિભક્તિનો વિશિષ્ટ ઉપયોગ ઉદાહરણ સાથે લખો.
4. (A) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ બે પ્રશ્નોના ઉત્તર 100 શબ્દોમાં લખો. 6
- (1) વ્યાખ્યાન પદ્ધતિ એટલે શું ? વ્યાખ્યાન પદ્ધતિની મર્યાદાઓ જણાવો.
- (2) સંસ્કૃત શિક્ષણના સામાન્ય હેતુઓ જણાવી, કોઈપણ એકના વિશિષ્ટ હેતુઓ લખો.
- (3) સંસ્કૃત ભાષાનું વ્યવહારિક મૂલ્ય જણાવો.
- (B) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર આશરે 500 શબ્દોમાં આપો. 8
- (1) ધોરણ-9નો કોઈપણ એક પદ્ય એકમ પસંદ કરી, નીચેના મુદ્દા સંદર્ભે પાઠ આયોજન નોંધ તૈયાર કરો.
(1) વિશિષ્ટ હેતુઓ	(2) શૈક્ષણિક મુદ્દા
(3) શિક્ષક – વિદ્યાર્થી પ્રવૃત્તિ	(4) સ્વાધ્યાય
- (2) આગમન-નિગમન પદ્ધતિનો અર્થ આપી, આગમન-નિગમન પદ્ધતિનું સંસ્કૃત વિષયમાં કોઈ ઉદાહરણ લઈ નોંધ તૈયાર કરો.
5. નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર આપો. 14
- (1) સંસ્કૃતમાં અનુનાસિક વ્યંજન જણાવો.
- (2) ચરકસંહિતાયા: પ્રકરણેષુ કતિ અધ્યાયા: સન્તિ ?
- (3) વ્યાઘને કિમ્ કૃતમ્ ?
- (4) રામ નું અકારાન્ત પુલ્લિગ પંચમી વિભક્તિ દ્વિવચનનું રૂપ લખો.
- (5) સંધિ વિગ્રહ કરો. : મહોર્મિ:
- (6) બાલેન શબ્દની વિભક્તિ ઓળખાવો.
- (7) રચ્ ધાતુનું હેત્વાર્થ કૃદન્ત લખો.
- (8) શરીરમ્ શબ્દના બે-બે પર્યાય શબ્દ આપો.
- (9) ત્રિસપ્તતિ શબ્દ સંખ્યાનો કેટલાનો આંક દર્શાવે છે ?
- (10) સંસ્કૃત ભાષામાં નૌકાદળનો મુદ્રાલેખ કયો છે ?
- (11) સંસ્કૃત ભાષાને લોકપ્રિય બનાવવાના બે માર્ગો જણાવો.
- (12) નિદર્શન પદ્ધતિ એટલે શું ?
- (13) સ્મ નો પ્રયોગ કરો. સા પત્રમ્ અલિખત્ ।
- (14) વિચારપ્રેરક ઘટક કઈ પદ્ધતિનો છે ?

N08-101

November-2014

B.Ed., Sem.-I**B-504 : Sanskrit****(Content Cum Methodology)**

संस्कृत विषयवस्तु अने पद्धति

Time : 3 Hours]**[Max. Marks : 70****Instructions :** (1) **All** (five) questions are compulsory.

(2) Options are internal.

(3) Figures to the right indicate full marks of questions.

1. (A) Answer any **one** question from the following questions. Answer should be in about **750** words : **10**
- (1) Write the form of present tense आत्मनेपद and simple future tense परस्मैपद with illustrations.
- (2) (a) Write 1st to 5th causes of 'शाला' आ कारान्त स्त्रीलिंग
(b) State the Sanskrit sounds according to their pronunciation places.
- (B) Answer any **one** out of three from the following questions. Answer should be in about **125** words : **4**
- (1) Write the आज्ञार्थ (परस्मैपदी) form of कुप् 4th गण with illustrations.
- (2) Translate into Gujarati.
नास्ति जातु रिपुर्नाम मित्रं नाम न विद्यते ।
व्यवहाराच्च जायन्ते मित्राणि रिपवस्तथा ॥
प्रियो भवति दानेन प्रियवादेन चापरः ।
मन्त्रहोमजपैरन्यः कार्यार्थं प्रीयते जनः ॥
- (3) Translate the following sentences into Gujarati :
(a) भूमौ विकीर्णान् तण्डुलकणान् दृष्ट्वा कपोताः लुब्धाः अभवन् ।
(b) हिरण्यकनामकस्य मम मित्रस्य मूषकराजस्य समीपे वयं गच्छामः ।
(c) निखिलमपि आयुर्वेदसाहित्यम् आचार्यस्य चरकस्य उच्छिष्टमस्ति ।
(d) भारते औषधविज्ञानस्य प्रवर्तकः अयमेवाचार्यः ।
2. (A) Answer any **two** out of three from the following questions. Each answer should be in about **100** words. **6**
- (1) Give two पर्याय of the following three words :
पर्वत, वनम्, गृहम्
- (2) What is विसर्ग संधि ? Explain with illustrations.
- (3) Where is संधि ? Explain व्यंजन संधि with illustrations.
- (B) Answer any **one** out of two from the following questions. Each answer should be in about **500** words. **8**
- (1) What is कृदन्त ? Stating the types of कृदन्त. Explain विध्यर्थ कृदन्त with illustration.
- (2) What is अव्यय ? Use the following अव्यय and make two sentences :
नमः, विना, यथा-तथा

3. (A) Answer any **one** question from the following two questions. Answer should be in about **750** words. **10**
- (1) What is Accusative and Dative ? Explain with illustrations the specific use of the same.
- (2) What is नामधातु ? Write with illustrations the rules to make नामधातु.
- (B) Answer any **one** question from the following three questions. Answer should be in about **125** words. **4**
- (1) Explain with illustration the difference between संख्यावाचक and संख्यापूरक words.
- (2) Use in Sanskrit the following उपसर्ग :
अनु, उप, अधि, आ
- (3) Write the specific use of षष्ठी विभक्ति with illustrations.
4. (A) Answer any two out of three from the following questions. Each answer should be in about **100** words. **6**
- (1) What is Lecture Method ? Write the demerits of Lecture Method.
- (2) State the general objectives of teaching Sanskrit and give the specific objectives of any one.
- (3) State the importance of Utilitarian Value of Sanskrit.
- (B) Answer any **one** out of two from the following questions. Each answer should be in about **500** words. **8**
- (1) Selecting a poetry unit from the curriculum of Sanskrit standard IX draw a lesson plan for the following heads :
- (1) Specific objectives (2) Teaching point
(3) Teacher-students activities (4) Assignment
- (2) After giving the meaning of आगमन-निगमन (Inductive-Deductive) method prepare note by taking any illustration of आगमन-निगमन method in Sanskrit.
5. Answer the following 14 questions : **14**
- (1) State अनुनासिक in Sanskrit.
- (2) चरकसंहितायाः प्रकरणेषु कति अध्यायाः सन्ति ?
- (3) व्याघ्रेण किम् कृतम् ?
- (4) Give पंचमी विभक्ति द्विवचन of राम अकारान्त पुल्लिङ्ग ।
- (5) Give the संधि विग्रह of महोर्मि
- (6) Recognise the case of बालेन.
- (7) Find the हेत्वर्थ कृदन्त of रच् ।
- (8) Give the other words of शरीरम् ।
- (9) Which number is stated of त्रिसप्तति ।
- (10) In Sanskrit what is the motto of Navy ?
- (11) Suggest two ways of making Sanskrit Language popular.
- (12) What is the निदर्शन method ?
- (13) Use स्म. सा पत्रम् अलिखत् ।
- (14) Of what method is thought provoking component ?